

FILMEN OM KNUT HAMSUN

Få svar på den politiske gåten

Ap.

– En ekte og vakker film som holder frem privatmennesket og i liten grad gir politisk svar på gåten Hamsun. Slik tolker Aftenpostens panel den nye Hamsun-filmen.

KAJA KORSVOLD

I dag har Jan Troells «Hamsun» verdenspremiere i Oslo. Aftenposten har sett filmen sammen med forfatteren Bjørn Bjørnsen, programsekretær Haagen Ringnes og filmskaperen Karoline Frogner. Filmen begynner i 1935 og følger vår store dikter som er erklært nazist gjennom tiden før krigen, under krigen og rettsoppjøret etterpå, til Hamsun mot slutten av sitt liv er tilbake på sitt Nørholm ved Grimstad igjen.

RINGNES: – En langt på vei ekte og gripende film. Vi følger den aldrende Hamsun og får ikke noe tilbakeblikk som kan gi svar på hvorfor han ble nazist. Det er en begrensning. Men det tjener filmen. Jeg opplever filmen som monumental og vakker.

BJØRNSEN: – Noen vil nok la seg provosere av at man i den grad kan «privatisere» en kjent og omstridt person på den måten. Jeg tror jeg vil være enig med de kritikerne som sier at filmen kunne gitt et større innblikk i ham som politisk frontfigur.

RINGNES: – Jeg synes ikke filmen legger skjul på Hamsuns overbeviste nazisme. Ta bare det at Hamsun skrev Hitlers nekrolog, et klart bevis på at han ikke var opportunist. Kapitulasjonen var et faktum. Han kunne sluppet lettere unna hvis han ikke hadde skrevet den nekrologen. Marie Hamsun advarer ham også mot å gjøre det i filmen. Men Hamsun var konsekvent og sta.

BJØRNSEN: – Den som virkelig blir hengt ut i filmen er psykiateren som sto for den mentale utredningen av Hamsun etter krigen, Gabriel Langfeldt. Stakkars Langfeldt blir stående som en dust.

EKTE OG GRIPENDE: Det mener programsekretær Haagen Ringnes, filmskaperen Karoline Frogner og forfatteren Bjørn Bjørnsen om Hamsun-filmen.

Foto: ROLF M AAGAARD

UNDER GULLREGNEN: Knut og Marie Hamsun i Max von Sydows og Ghita Nørbys skikkelsér i hagen på Nørholm. Bildet nedenfor viser de virkelige Knut og Marie samme sted.

Foto: ODD STEINAR TØLLEFSEN

109698

RINGNES: - Det har å gjøre med at han karikeres av skuespilleren. Han fremstilles vel litt for skurkaktig.

FROGNER: - Jeg synes ikke det er så dumt å fremstille ham slik. I forhold til hva Hamsun selv mente om Langfeldt og den psykiatriske utredningen stemmer det helt. Og i forhold til Hamsuns menneskesyn, stemmer det. Det er de sidene ved Hamsun vi ikke liker. Jeg synes det er interessant at de problemstillingene kom opp.

RINGNES: - Langfeldt ble jo også dømt nord og ned etter krigen, særlig av Sigurd Hoel og Simen Skjøsberg i Dagbladet.

BJØRNSEN: - Dommen over Langfeldt ble vel også en evaluering av sjelvitenskapen. Fag-arrogansen er dekkende for mange av hans kategori. Det pussige er at både Langfeldt og Hamsun så på folk ovenfra og ned. Jeg synes ellers at Hamsuns arroganse kom lite frem i filmen. Hamsun var en kjempegoist - som de fleste forfattere.

RINGNES: - Jeg synes det er interessant at filmen viser familieleivet og mennesket Hamsun. Forholdet mellom Hamsun og den følsomme, alkoholisererte datteren Ellinor er nytt for meg, og også den nokså strindbergske stemningen i hjemmet.

FROGNER: - Ja, det er en stor styrke ved filmen. Det jeg savner er kanskje hans rolle før krigen, og i og for seg Aftenpostens rolle også. Hamsuns stygge angrep på nobelpris-vinneren og antinazisten Carl von Ossietzky som ble dømt av Hitler for landsforræderi, ble for eksempel ikke nevnt.

BJØRNSEN: - Jeg synes filmen får fint frem hvor ensom Hamsun egentlig var. Hvor lite dyp kontakt han hadde med andre mennesker. Egentlig hadde han mangelfull utviklede sjelsevner ikke i seg selv, men i forholdet til andre mennesker.

AFTENPOSTEN: - Sjenerer det at Knut Hamsun snakker svensk og Marie snakker dansk, mens deres barn snakker norsk?

BJØRNSEN: - Nei, skuespillerne spiller som guder. Det er påfallende at hele galleriet av skuespillere gjør en så jevnt god innsats.

RINGNES: - Ungdommen vil muligens tro at Hamsun virkelig var svensk, men det får de heller gjøre. Jeg synes Max von Sydow og Ghita Nørby spilte glimrende.

AFTENPOSTEN: - Tror dere at filmen gir et riktig bilde av Marie Hamsun?

RINGNES: - Bildet av Marie Hamsun er mye mer nyansert i filmen enn i Thor-kild Hansens bok. Der blir Hamsun fremstilt som en martyr og Marie får mye av skylden. Jeg tror denne filmen gir et riktigere bilde.

FROGNER: - Bildet av Marie Hamsun som nazist er kanskje også noe snilt. Hennes virke i skolestyret i Grimstad kunne for eksempel vært tatt opp. Samtidig er det et godt menneskeportrett. Scenen der sønnen verver seg til østfronten gir et fint bilde av henne.

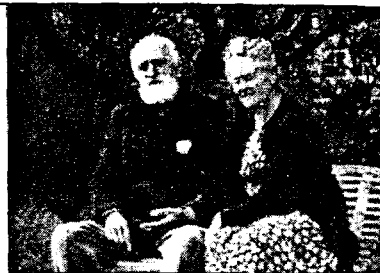
AFTENPOSTEN: - Er behandlingen av prosessen mot Hamsun og landsvikoppjøret omfattende nok i filmen?

KNUT HAMSUN (1859 - 1952)

Født i Lom i Gudbrandsdalen og oppvokst på Hamarøy i Nordland. Fikk Nobelprisen i litteratur for «Markens Grøde» i 1920. Ellers omfattende produksjon fra gjennombruddsromanen «Sult» i 1890. Har blant annet skrevet «Victoria», «Det vilde kor», «Benoni og Rosa», «Landstrykere» og «August». I 1949 kom «Paa gjengrodde stier», om rettsoppjøret.

MARIE HAMSUN (1881 - 1969)

Født i Elverum under navnet Anne Marie Andersen. Utdannet som lærer, deretter skuespiller. Giftet seg i 1909 med Knut Hamsun. De fikk fire barn. Fra 1922 ga hun ut flere bøker, dikt og barnefortellinger. Skrev selvbiografiene «Regnbuen» og «Undergullregnen».

Fakta

Hamsun og nazismen:

- I 1936 tok Hamsun klart avstand fra at pasifisten og Hitler-motstanderen Carl von Ossietzky skulle få Nobels fredspris.
- Etter okkupasjonen, den 18. april, skriver Hamsun et opprop der han ber det norske folk «ta til vettet» og forstå at «Tyskland forsvarer oss mot nye engelske overfall».
- Marie Hamsun jobbet aktivt for nazistene, blant annet med opplæringsturnéer i Tyskland.
- Hamsun møtte Hitler personlig. Under dette møtet klaget han forøvrig over Terboven og den tyske forvaltning i Norge.
- Etter krigen satt Hamsun i husarrest på gamlehjemmet i Landvik. Han ble underlagt en langvarig undersøkelse på Universitetets psykiatriske klinikk i Oslo, og konklusjonen ble «varig svekkede sjelsevner».
- Straffesak i 1947 hvor han ble idømt en bot på 325 000 kroner og inndragning av formuen.

Se også anmeldelse side 16

Dette mener en del av de største avisene:

Dagbladet

«De har Hamsun tale sin sak alene. Det blodligger tragedien, gjør den renere, så å si... For det meste dirrer det av riktighet. Hv har Knut og Marie kunne knapt vært bedre rollebesatt... «Hamsun» er en stor begivenhet. Så får vi se hvem som går i skyttegravene denne gang - om noen.»

Thor Ellingsen

«De to aller største grunnene for å se filmen «Hamsun» heter Max von Sydow og Ghita Nørby. I rollene som Knut og Marie Hamsun står de som et talentgittrende sentrum i et nesten strindbergske ekteekapsdrama. Noe nyansert bilde av mannen og hans politiske valg gir filmen innlærthid ikke. (Terningkast: 5)»

Astrid Sjøtbakk

Arbeiderbladet

«Jan Troells og Per Olov Enquist's «Hamsun» er dessverre, et formløst, utværet, helt konvensjonelt «dokumentar» drama. Max von Sydows storartede spill i tittelrollen kan ikke endre ved dette triste faktum: von Sydows spill har det filmen som kunstmærsk helhet mangler: Visjon, konsentrasjon, skarpt fokusert uttrykk.»

Harald Kolstad

Aftenposten

«Men underveis er andel av saktet blitt borte. Filmskaperne blir mer forsiktede og fulle av respekt enn godt er. Det har vært vanskelig å finne et slikt skjenningspunkt mellom respekten for menneskene og det faktum at de faktisk støttet et regime som drepte.»

Per Haddal

Martens Jær Tidning

«Den måtte komme, spillefilmene om Knut Hamsuns dramatistiske, siste livstase, basert på Thor-kild Hansens snart 18 år gamle dokumentarbok. De indre konfliktene og den ytre krigssituasjon, en verdensberømt dikter og hans havarerte familie, klarhet og styrke. Det er slikt stoff filmer lages av.»

Jan H. Landro

9/8 Pressebyrået

«Den drevene regissør Troell samler grepet mestertlig om det mangfoldige Hamsun-stoffets mange fallgruver. Filmene unngår disse, og kan virke mer diplomatisk enn spennende. Hverken innholdsmessig eller i form finnes noe sensasjonspreget eller provokasjonsstyt.»

Martin Nordvik